

NATO, TERORISMUL CONTEMPORAN ȘI SECURITATEA NAȚIONALĂ

Drd. Marius-George COJOCARU*

NATO, Contemporary Terrorism and National Security

Abstract: The establishment of North Atlantic Alliance has determined a continuous fight to ensure the freedom and security of its members through political and military means during the Cold War. This fight, mainly directed towards Soviet Union, remained without target after its disappearance. Accordingly, NATO had to redirect the policy and to explain the activity taking into consideration the fact according to which the Warsaw Treaty was dissolved. The fall of former Yugoslavia justified in front of public opinion the actions of the Alliance that was transformed into a force for the maintenance of peace being (or not) under UNO mandate. A new transformation of NATO occurred after September 2001 when the main direction of the policy of North Atlantic Alliance became the fight against terrorism of any kind. Nowadays, a part of NATO member states (Spain, Turkey, Great Britain) confronts in various regions (where it doesn't exist an ethnic congestion, there is at least a minority ethnic group) with claims related to independence as regards the majority ethnic group and which make themselves heard by means of terrorist acts. These acts represent instability sources that contribute together with economic- financial, political, military, social, cultural and environmental aspects.

Keywords: instability, crisis, terrorism, security.

De la momentul înființării sale Alianța Nord Atlantică a dus o luptă continuă pentru a asigura libertatea și securitatea membrilor săi, prin mijloace politice și militare, pe toată durata Războiului Rece. Această luptă, îndreptată mai ales împotriva Uniunii Sovietice, a rămas fără obiect după dispariția acesteia. Așadar, NATO a trebuit să-și reorienteze politica, să-și explice activitatea în condițiile în care și Tratatul de la Varșovia se dizolvase. Prăbușirea fostei Iugoslavii a justificat în fața opiniei publice acțiunile Alianței care se transformase într-o forță de menținere a păcii aflată (sau nu) sub mandat ONU.

O nouă transformare a NATO s-a produs după 11 septembrie 2001 când principala direcție a politicii Alianței Nord Atlantice a devenit lupta împotriva terorismului de orice fel. Astăzi o parte a statelor membre NATO (Spania, Turcia, Marea Britanie) se confruntă în diverse regiuni, (acolo unde există dacă nu o aglomerație etnică o etnie minoritară) cu revendicări legate de independență față de etnia majoritară și care, de cele mai multe ori, se fac auzite

* Lect. Univ. Drd., Facultatea de Istorie și Științe Politice, Constanța.

prin atentate teroriste. Aceste manifestări sunt surse de instabilitate care se adaugă acelor de tip economico-financiar, politic, militar, social, cultural și de mediu¹.

Regionalitatea non-conflictuală determină securitatea și stabilitatea statului, iar statul, membru al Alianței, poate la rândul său să participe la asigurarea securității și stabilității unei zone aflată într-o perioadă de post-conflict. Din acest punct de vedere România este un exemplu pozitiv pentru NATO, mai ales prin cazul Dobrogei, al cărei mozaic etnic nu a fost generator de conflict interetnic (excepție făcând micile șicane dintre minoritari și majoritari dar și dintre minoritari și minoritari). Din nefericire se poate trece foarte ușor de la un conflict interetnic la o situație de criză majoră, la confruntări armate și la acțiuni teroriste îndreptate împotriva majorității etnice. Strategia națională de prevenire și combatere a terorismului definește terorismul ca fiind un ansamblu de acțiuni și amenințări care își propun, între altele, în mod deliberat, „diseminarea pe scară largă a unor dtări de anxietate, nesiguranță, teamă și panică,..., uzează de mijloace și metode violente și/sau destructive, acumulate, respectiv deprinse programatic...”².

În Europa există două categorii de surse de instabilitate (una în Uniunea Europeană și cealaltă în afara ei) ambele fiind generatoare de stări conflictuale care pot determina la un moment dat acțiuni teroriste. În cadrul Uniunii Europene cele mai importante crize sunt acelea din Irlanda de Nord (unde disensiunile au la bază și aspecte religioase) și Spania (Țara Bascilor), iar în afara Uniunii Europene principala amenințare la adresa stabilității Europene o reprezintă situația din Kosovo. Acesta este terorismul de tip etnic și separatist despre care „Institutul de Înalte Studii al Apărării Naționale” din Franța spunea într-un raport din mai 1999 ca „poate apărea chiar și în jurul frontierei italo-austriece, în zonele mărginașe ale Germaniei unde rezidă minorități germane active, în Corsica, în Belgia. În aceste țări, problemele de coabitare au degenerat adeseori în confruntări. Desigur, aici nu este vorba de crimă organizată, ci de determinații identitare foarte puternice, care vin de secole. O reluare a confruntărilor nu este exclusă. Aproape toate aceste țări europene (cu excepția Franței, care, constituțional, nu recunoaște existența minorităților, incompatibile cu universalitatea republicană, și a Germaniei, care este relativ omogenă) conțin minorități sau specificități culturale regionale care ar putea foarte bine să se trezească dacă sunt girate prost, în special dacă democrațiile se joacă cu focul exaltând drepturile minorităților, cum s-a procedat până acum”³.

¹ Alexandru Sarcinschi, Mihai Dinu, *Crize și instabilitate în Europa*, București, Editura Universității Naționale de Apărare, f.a., p. 3.

² *Doctrină și legislație în domeniul antiterorist*, în „Profil”, anul 3, nr. 8, august 2005, p. 9.

³ Gheorghe Văduva (coord), *Terorismul – dimensiune geopolitică și geostrategică. Războiul terorist. Războiul împotriva terorismului*, București, Centrul de Studii Strategice de Securitate, 2002, p. 38.

Conflictul acesta, generator de activități teroriste poate fi și religios, adică etnico-religios. Cunoașterea factorului etnico-religios este esențială pentru stabilirea stării de securitate în anumite spații. Dinamica conflictului se schimbă atunci când este implicată o minoritate etno-religioasă. În acest caz nivelul discriminărilor este foarte ridicat, „autodeterminarea” fiind cauza principală a acestui tip de conflict. În fapt se încearcă realizarea unei legături între religios și etnic, dar trebuie să subliniem că religia este din păcate un paravan pentru interese etnice și naționaliste. Multă vreme religia și etnicul nu constituiau pentru specialiști probleme reale ale securității naționale pentru ca ulterior această concepție să se schimbe și să se ajungă la concluzia că, într-un conflict, religia apare ca o marcă a etnicității⁴.

În raportul „Institutului de Înalte Studii al Apărării Naționale” din Franța pe care-l aminteam mai sus, între zonele creditate cu potențial pericol terorist din cauza divergențelor etnice figura și România, în speță Transilvania, dar și Dobrogea am adăuga noi, mai ales din cauza mozaicului etnic cultural și religios.

În ciuda rețetei etnice, a prezenței musulmane destul de consistente, a provocărilor și a poziției deosebite din punct de vedere geo-politic, terorismul nu a afectat până acum, în mod direct România⁵. Crizele interne din România țin de problemele economice și sociale, de o stare de nesiguranță și incertitudine generată de integrarea târzie în NATO și Uniunea Europeană. După 1989 conflictele violente, inclusiv interetnice, (mineriadele și evenimentele de la Târgu-Mureș) au constituit tot atâtea presiuni și amenințări la care a fost supusă țara⁶. În diferite rapoarte Ministerul Administrației și Internelor arată eventualele cauze generatoare de crize și conflicte în plan intern: degenerarea unor tensiuni social-economice, interconfesionale și interetnice în acțiuni spontane de violență și confruntări între extremiști și forțe de ordine; acțiuni provocatoare în zona de frontieră; elemente ale războiului psihologic; corupție; dezastre naturale, accidente chimice sau nucleare; manifestări antinaționale, extremiste, separatiste

⁴ Mihai Ștefan Dinu, *Componenta etnico-religioasă a conflictelor*, București, Editura Universității de Apărare „Carol I”, 2005, pp. 21-22.

⁵ Gheorghe Văduva, *Terorismul contemporan – factor de risc la adresa securității și apărării naționale, în condițiile statutului României de membru NATO*, București, Editura Universității Naționale de Apărare, 2005, pp. 5-6: autorul arată de asemenea că țara noastră se află pe unul dintre cele mai active culoare ale traficantilor de droguri și de carne vie, ale rețelelor mafioate, precum și în apropierea unor zone generatoare de conflict și terorism (Caucaz, Balcani, zona Kurdă, orientul Apropiat) și atrage atenția că participarea efectivă a României la războiul antiterorist precum și apartenența noastră la NATO, apropierea coridorului islamic și schimbările economice, politice și sociale pot fi premise ale unor posibile atacuri teroriste asupra României.

⁶ Gheorghe Văduva, Mihai Ștefan Dinu, *Crizele politico-militare ale începutului de mileniu*, București, Editura Universității Naționale de Apărare, 2005, pp. 43-44.

și xenofobe⁷. Pentru a împiedica asemenea manifestări care ar putea aduce atingere interesului național, dar și în conformitate cu strategiile de securitate ale altor state, apărarea caracteristicilor fundamentale ale statului nu exclude folosirea forței. Folosirea forței în asemenea cazuri este permisă de Carta ONU, iar în Constituția României interesele care definesc statul (unitatea statului, integritatea teritorială și democrația constituțională – interese vitale) sunt încredințate ca misiuni armatei autorizându-se folosirea forței dacă alte mijloace nu sunt suficiente⁸.

Asemenea crize s-au produs deja în diferite părți ale Europei. Pentru contracararea acestora și mai ales pentru a evita extinderea lor și implicit amenințarea la adresa securității europene, organizațiile internaționale de securitate s-au implicat activ în medierea conflictelor și în asigurarea pacy în perioada post-conflictuală.

Cooperarea internațională trebuie să devină o sursă de securitate. În ceea ce ne privește, cooperarea la Marea Neagră, pe cât este de necesară pe atât este de dificilă: șase țări riverane au concepții diferite asupra stabilității și securității în regiune; există încă rămășițe de conflicte politice și etnice în Balcani, Moldova și Caucaz; problemele economice au determinat statele riverane să-și îndrepte atenția către probleme interne și nu către cooperare regională, etc. Nevoia de cooperare este însă cât se poate de acută datorită unor probleme comune atât pentru statele în cauză cât și pentru Europa: criminalitatea transfrontalieră este în creștere, dezvoltarea economică este urmărită de fiecare stat în parte, conservarea păcii între foștii inamici (rivalități între Rusia, Turcia și Grecia) și nu în ultimul rând interesul Uniunii Europene și al Alianței Nord Atlantice în realizarea și menținerea stabilității în regiune⁹.

Politica externă a Uniunii Europene are în vedere prevenirea conflictelor prin cooperare internațională pentru a contracara atât amenințările interne cât și externe. Cel mai mare pericol îl reprezintă naționalismul etnic, iar experiența fostei Iugoslavii dar și conflictele violente din fosta Uniune Sovietică au determinat Uniunea să răspundă prompt la orice fel de amenințare la adresa securității. Observatorii au arătat că democratizarea ar putea exacerba tensiunile etnice, mai ales în perioada de tranziție către democrație a statelor foste comuniste, cum a fost cazul Slovaciei și al României. Astfel orice tensiune interetnic ar putea degenera într-un conflict violent, fapt ce ar afecta grav

⁷ Ministerul Administrației și Internelor, *Principii și elemente ale Concepției de realizare a ordinii și a siguranței publice*, București, 2005, p. 3.

⁸ Nicolae Dolghin, *Interesele naționale ale României din perspectiva evoluției mediului intern și internațional*, în „Securitatea națională la început de secol XXI”, București, Centrul de Studii Strategice de Securitate, 2001, p. 6.

⁹ Grigore Alexandrescu, Alexandra Sarcinschi, *Modalități și posibilități de amplificare a cooperării în zona Mării Negre*, București, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2005, pp. 8-10.

stabilitatea zonei de interes a Uniunii Europene¹⁰. Această viloență a unor cetățeni împotriva altor cetățeni este motivată mai ales de rivalități, de lupte rasiale sau etnice, unele asociate unor ideologii de stânga sau dreapta sau altele, dimpotrivă, sunt bazate pe acțiuni particulare care nu țin de politic, etnic sau religios ci de convingeri personale cum ar fi chiar drepturile animalelor. Interesant este faptul că grupările autointitulate mișcări de eliberare națională (ETA, IRA – consideră că luptă împotriva oprimirii sociale, economice, religioase, etc.) sfârșesc prin a fi etichetate (datorită acțiunilor lor) drept organizații teroriste. Este necesar să facem o distincție clară între termenii de „teroriști” și „luptători pentru libertate” deoarece chiar dacă există anumite forțe ce-și doresc confundarea celor două, distincția este și logică și clară: ambele descriu comportamente diferite ale comportamentului uman, dar în timp ce prima caracterizează o metodă de luptă, cea de-a doua o cauză¹¹.

Contracararea terorismului de orice natură nu se poate face decât prin cooperare europeană și euro-atlantică. Ambele organizații (Uniunea Europeană și NATO) au ca scop comun asigurarea securității Europei și pentru aceasta au stabilit strategii complementare. NATO își operaționalizează permanent capacitățile necesare unor misiuni antiteroriste interne sau externe, sunt create structuri de comandă mai flexibile, capacități de desfășurare rapidă în dispozitiv, de susținere a operațiilor la distanță și în timp îndelungat¹².

Cu alte cuvinte combaterea terorismului se face atât prin acțiuni militare, dar mai ales politice. Declarația pentru Combaterea Terorismului a Consiliului pentru Afaceri Interne și Justiție al Uniunii Europene include măsuri de reactualizare a Planului European de Acțiune Antiteroristă și mai ales de implementare a Strategiei Europene de Securitate. Cooperarea dintre cele două organizații la nivel european se simplifică mai ales datorită faptului că în urma dublei extinderi frontierele lor sunt practic suprapuse. Astfel cele două organisme pot realiza o acțiune comună preventivă eficientă, un parteneriat strategic pentru gestionarea crizelor, prevenirea conflictelor și combaterea terorismului. Această cooperare asigură o difuziune accelerată a democrației și securității sociale în statele foste comuniste, oferind Europei posibilitatea unei cooperări și dezvoltări unite¹³.

¹⁰ Karen E. Smith, *Politica externă a Uniunii Europene*, București, Editura Trei, 2004, pp. 242-259.

¹¹ *Terorismul – istoric, forme, combatere*, București, Editura Omega, 2001, pp. 35-48.

¹² *Manualul NATO*, Brussels, Office of Information and Press, 2001, pp. 47-57.

¹³ Vasile Popa, Nicolae Dolghin, *NATO și UE. Determinări și finalități*, București, Editura Universității Naționale de Apărare, 2004, pp. 24-29.